

מתנות לאביונים

מתנות חשובות לאביונים

באחד מימי הפורים ישב הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל זיע"א, ה"א"הב ישראל" מאפמא, כשהוא משתעשע בדינרי הזהב שניתנו לו כמשלוח מנות מאת נגיד העיר ושועיה.

לידו עמד בנו הרה"ק רבי יצחק מאיר מוינקוב זיע"א והביט במחזה בהשתוממות גלויה. הן מכיר הוא את אביו מעודו כשונא בצע ומואם בממון, ולמה שינה היום מידתו לחבב כל כך את המעות.

הסביר לו אביו פנים ואמר לו: "כל השנה כולה מבזה אני את הממון כי מה תועלת לי בו, ומה יתן לי ומה יוסיף לי. לא כן הדבר היום, בפורים. הן נצטוונו להעניק מתנות לאביונים, וכי מה אתן להם דבר שאינו נחשב אצלי למאומה. משום כן מנסה אני להכניס את ערך הכסף בלבבי, כדי שאוכל ליתן ולהעניק לעניים דבר חשוב..." (ניצוצי אור)

☆ ☆ ☆

ולא לידי מתנת בשר ושם

הרה"ק רבי חנוך העניך מאלעסק זיע"א, חתנו של הרה"ק השר שלום מבעלו זיע"א היה עני מרוד, ובביתו אין כל פורטה לפורטה. ואולם, עניות זו לא העביר את דעתו, ואדרבה, היה אומר: יאי עניותא לישראל, והוא מלבוש טוב עבורי.

פעם שאל אותו הרה"ק רבי אהרן זיע"א מקארלין, בעל ה"בית אהרן": "מדוע מר חי בעניות גדולה כל כך, ואינו נוסע אל חסידיו כדי לקבל מהם מעות למחייתו?"

השיב ואמר לו הרה"ק מאלעסק: "כך אמר חותני רבי שלום מבעלז, על אסתר המלכה אומר הכתוב "לא בקשה דבר וגו', ותהי אסתר נושאת חן". דהיינו, מפני שלא ביקשה דבר מאחרים, ולא נזקקה לחסדי הבריות, דווקא משום כן היא נשאה חן בעיני כל רואיה". (דברי שלום)

☆ ☆ ☆

פתוח תפתח את ירך

הנאמן רבי יוסף שאול נתנון זצ"ל מלבוש בעל

"שואל ומשיב" נכנס בצהרי יום הפורים לבית המדרש, שם ראה את אחד מגדולי עשירי העיר שהיה למדן מופלג כשהוא יושב בבית המדרש ושוקד על משנת תורתו בהתמדה יתירה.

ניגש אליו הנאמן וסילק את הגמרא מלפניו, הרים עליו קולו וגער בו בנויפה: "היום אין מקומך בבית המדרש לישב ליד הגמרא וללמוד... היום חובה עליך לעמוד בביתך ליד קערה מלאה מעות ולפתוח את ירך, ולהעניק 'מתנות לאביונים' לעניים שעניהם נשואות לזה היום. (אגרת הפורים)

☆ ☆ ☆

כל הפושט יד

היו אלו כבר שנות הסגירה של הרה"ק השרף רבי מגדלי מקאצק זיע"א, בהן נסתגר בחדרו ולא קיבל פני איש.

לקראת יום הפורים הגיע לקאצק חד מבני היכלא קדישא הרה"ק רבי יחיאל מאיר מגוסטינין זיע"א. אלא, שהרבי מגוסטינין הרחיב עוז בנפשו ודפק בחזקה על דלתו הסגורה של השרף.

פתח הרבי מקאצק את הדלת כדי חרך ותמה עליו: "מה זאת?"

השיב רבי יחיאל מאיר ואמר: "הן נפסק להלכה שהיום 'כל הפושט יד נותנים לו', ואני ערום יחף וחסר כל, אנא רבי הלבשיני והנעילני..."

עמדה לו חכמתו והעזותו, והרבי הסביר לו פנים ואמר: "אם כן בוא הנה". הכניסו הרבי אל הקודש פנימה והסתגר עמו בחדרו זמן רב.

מיני אז ואילך נחשב רבי יחיאל מאיר בין גדולי החבריא, והכל היו מביטים אחריו ביראת כבוד.

(שיח שרפי קודש)

☆ ☆ ☆

וכולם מקבלים...

איש יהודי פשוט ותמים התגורר בעיר קוברין, ושמו ר' יעקב ראשים. חסיד במעשיו היה האיש ומיום עומדו על דעתו הסתופף בצילו של רבו הרה"ק רבי נח זיע"א מלעכוביץ'.

באחת השנים, ביום שושן פורים היה בלעכוביץ' ושם ראה, כיצד אנשים עומדים בשוק ורוכשים כמויות גדולות של עצים.

באותה שעה התעוררה תמיהה גדולה בלבנו: הן אתמול חילקו את כל המעות לצדקה, וכיצד יש היום לאנשים כבר כסף כדי לרכוש עצים? ולא נתקררה דעתו, עד שנכנס אל רבו הצדיק כדי לשאלו על כך.

השיבו הרבי כשחיוך על פניו: וכי אינך מבין? האנשים הללו אותם ראית היום כשהם קונים מצרכים בכסף, אלו לא הנותנים, אלו הם המקבלים... הם קיבלו את המעות מהעשירים, ולכן יש להם היום כסף כדי לקנות מצרכים במעותיהם. (עשר צחצחות)

☆ ☆ ☆

חייב "סקילה" בפורים...

בכל פורים היה לו להרה"ק רבי יוסף גרינוולד זיע"א, בעל "ויחי יוסף" מפאפא מנהג מיוחד בענין זה של מתנות לאביונים. הוא היה עולה על שולחנו המהור עם שק גדול, והיה מתרים יהודים למען אלמנות ויתומים ומפעלי חסד שונים בהם תמך מכספו שלו.

הרבי היה עומד על השולחן, וכל הקהל היה זורק לעברו מטבעות. ולמה עשה כן? הוא היה מבקש כי הקהל יזרוק בדווקא את המטבעות ולא יתן בניחותא, באומרו, שאם ח"ו הוא נתחייב סקילה, יצא ידי חובה במטבעות אלו שמשליכים עליו...

בעת זו, בה היו זורקים את המטבעות, ראו הנוכחים דברים מופלאים ונשגבים ביותר. כל מי שנתן בעין יפה, היה זוכה לישועות, ואף שלא היתה דרכו להבטיח הבטחות, הרי שבאותו מעמד היו שומעים ממנו הבטחות מפורשות, ורכים נושעו בכל מילי דמיטב. (אור יוסף)

☆ ☆ ☆

איש גש ויכפר על בני ישראל

הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל ישב פעם ביום הפורים בשבת תחכמוני, ועניים רבים עברו על פניו

וקיבלו ממנו מתנות לאביונים. כל העניים, משקיבלו את המעות עזבו את הבית, זולת עני אחד, לאחר שקיבל את הצדקה, ניגש שוב ופשט את ידו לקבל צדקה בשנית.

ואם היו הדברים מתרחשים אצל אדם רגיל, הרי שאותו אדם היה נוזף באותו עני ואומר לו: הן כבר קבלת פעם אחת, ולמה זה תפשוט את ידך לקבל בשנית? הרי צריכים לתת גם לעניים אחרים? ואולם, רבי חיים לא עשה כן...

משניגש העני לקבל פעם שנית את הצדקה, נתן לו רבי חיים בשנית, אך הוסיף ואמר לו: אני נותן לך שנית בתנאי שתאמר לי איזה "ווארט" על עניי המגילה. והעני הסכים. אז פתח העני את פיו והחל לשאול:

מהו מקור המדרש שמספר, כי כאשר מרדכי הצדיק פגש את אליהו הנביא זכור לטוב, שאל אותו מרדכי האם נחתמה הגזירה בשמים בדם או במיט? וכאשר שמע מרדכי כי הגזירה נחתמה במיט שמח מאד?

רבי חיים עיין בדבר כמה דקות, אבל העני לא המתין כי רבי חיים יענה תשובה, אלא פתח ואמר: הן ידוע כי בכל פעם בו מוזכר "מלך" במגילת אסתר הכוונה היא ברמז על מלכו של עולם, הקב"ה. ואם כן, מקור המדרש הוא במגילת אסתר עצמה, בה נאמר (ג, ט) "אם על המלך טוב יכתב לאבדם". כלומר, אם על המלך טוב, אם הקב"ה חפץ לפדות את בניו, ועם ישראל יצא בשלום מהגזירה הנוראה ולא יאבד, היא מתוך זה ש"כתב לאבדם", לא - בדם... אלא במיט.

התפעל רבי חיים ביותר מהווארט ששמע, ולאחר זמן, סיפר רבי חיים את הדברים ששמע מאותו עני למורו ורבו הגאון רבי אליהו מוילנא זצ"ל. אז אמר לו הגר"א זצ"ל: מי שבישר את הדברים למרדכי היהודי בשושן הבירה, הלוא הוא אליהו הנביא, הוא זה שהביא לך את המקור לכך מתוך המגילה...

בכך גילה הגר"א מוילנא לתלמידו רבי חיים מוואלוז'ין כי הוא פשוט זכה לגילוי אליהו... ביום הפורים. ואם רבי חיים היה דוחה את העני מעל

פניו, במענה שכבר נתן לו צדקה פעם אחת, הרי שלא רק שהיה מפסיד את מצות הצדקה, אלא אף היה מפסיד את גילויו של אליהו הנביא בכבודו ובעצמו... (חכמי ישראל)

☆ ☆ ☆

ובאן הבן שואל...

כל ימות השנה ציפו והשתוקקו חסידיו של הרה"ק רבי מרדכי שרגא פייבוש מהוסיאטין זיע"א לחג הפורים.

בעת סעודת פורים היה הרבי שר שירי דביקות ומחלק לכל הקהל מוונות. החסידים ידעו כי יום זה הוא יום של ישועות במחיצת הרבי, וכולם התאמצו ביותר לקבל "שיריים" מידיו הקדושות דייקא, שכן באמצעות השיריים היה הרבי משפיע שפע של ברכות וישועות.

לאחר הסעודה היה הרבי נכנס לחדרו, וגדולי החסידים והמקורבים ביותר היו נכנסים עמו לחדרו כדי לשנות יין, לקיים את מצות היום "מחייב איניש לבסומי בפוריא". אלו ניסו לבדח את הרבי כדי שבת שחוק תעלה על שפתיו. שכן גם בכך ידעו: חיוך אצל הרבי פירושו השפעה של שמחה שממנה נובעת עת רצון המסוגלת למשוך ישועות ונפלאות.

בין החסידים שזכו להכנס מפעם לפעם אל הקודש פנימה, היה חסיד בשם ר' יצחק, ירא שמים עצום, שגם נתברך בכשרון מיוחד לשמח אנשים. ואמנם, פעמים רבות הצליח ר' יצחק להעלות חיוך על פניו הקדושות של הרבי.

ואולם, יחד עם זאת, דאגה גדולה העיקה על לבו של ר' יצחק. שנים רבות עברו עליו מאז נישואיו, והוא לא זכה לילדים. הוא זוגתו הרבו לשפוך תפילות והתחננו קדם רבון כל עלמין שיזכה אותם בפרי בטן. לא פעם בקשה זוגתו ממנו שיבקש גם את ברכת הרבי. אך ר' יצחק, בהיותו חסיד נאמן לרבו בלב ובנפש, לא רצה להטריח את הרבי ולבקשו כי ישנה עבורו סדרי בראשית... בשל כך ציפה לעת רצון מיוחדת.

באותה שנה, בחג הפורים, הצליח ר' יצחק להכנס לחדרו של הרבי ולעמוד ממש סמוך

לכורסתו. הוא הפליא בחרויו הנפלאים, בפרפראות משמחות לב, ושעשע את לב הקהל באמרות שונות. בשנה זו הצליח לעשות את הדבר בצורה יוצאת מן הכלל, וגם הרבי חיך הרבה. ניכר היה כי הרבי שמח בשנה זו באופן מיוחד.

בראות ר' יצחק כן, החליט לנצל את הזמן, בידעו כי עתה היא עת רצון. הוא הוציא מכיסו את מטפחתו, פרשה לרווחה על שתי כפות ידיו ואז הגיש את המטפחת למול פניו של הרבי, בבקשו בתחנונים: "רבינו הקדוש, מבקש אני כי הרבי יברכני בילד".

חיוך גדול התפשט על פניו של הרבי מהוסיאטין, והוא השיב: "עזור השם יתברך".

לחסידים לא היה ספק כי ר' יצחק נושע. הרבי נתן לו הן משלוח מנות והן מתנות לאביונים. ואמנם, לא חלפה שנה ולר' יצחק נולד בן. אז ראו הכל כי היה זה בבחינת כל הפושט יד – נותנים לו, פשוטו כמשמעו. שכן ר' יצחק הושיט לרבי את ידיו, והרבי נתן לו.

☆ ☆ ☆

מעות כנגד אביונים

ביתו של הגאון רבי יוסף דב (יאשע בער) סולובייצ'יק זצ"ל, רבה של בריסק היה תמיד פתוח לרווחה בפני כל עובר ושב, ובפרט בפני עניים ואביונים, וכל הפושט יד היו נותנים לו בעין יפה. ואם בכל ימות השנה כן, ביום הפורים על אחת כמה וכמה.

פעם, אחת, בפורים, שלחו לו בני העיר מעות של פורים, כנהוג וכמקובל בכל תפוצות ישראל. הרבנית קיבלה את המעות והניחה אותן על שולחנו של הרב. והרב, היה נוטל כל העת מאותן המעות ומחלק לעניים ולאביונים ולכל מי שבא לביתו והיה פושט יד.

למחר, נכנסה הרבנית לחדרו של הרב וביקשה ממנו שיתן לה מעט מהמעות הללו כדי צרכי הבית. אבל אז ראתה כי השולחן ריק, ואף פרוטה אחת לא נותרה על השולחן.

באותו מעמד היו באים גם ערכים עניים, וגם להם היה הצדיק מחלק מעות הרבה. פעם נשאל על ידי מקורביו, מדוע זה הוא מחלק מעות גם לערכים, והרי עניי ישראל לכאורה קודמים, שכן הם בבחינת עניי עירך – קודמין?

נענה הצדיק ואמר: הן חז"ל כבר אמרו מפורשות (גיטין סא, א) מפרנסין עניי נכרים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום, ולכן מן הנכון ליתן גם להם, כדי להרבות שלום בעולם. (נר ישראל)

☆ ☆ ☆

מנהג "פורים רב"

ולפי שלא רצה להשיב את המציאה לזה קם וברח לו לרוסיה...

ממשלת רומניה שלחה מיד אל ממלכת רוסיה דרישה רחופה להסגיר אליה את הגנג הנמלט, כדי להעמידו למשפט וליטול ממנו את הגניבה. אך מכיון שמגדל זה כבר קיבל עליו את הנתינות הרוסית לא יכלו כבר להסגירו חזרה. אמנם – שלחה מדינת רוסיה למדינת רומניה – אם ברצונה, יכולה היא לתבעו בבית המשפט אשר בעיר מושבו קיישוב, והאפשרות בידה לשלוח תובעים ועדים מטעמה לעמוד על חיקור הדין ואמיתותו.

בצר לו, נסע מעגדל הרוסי לשפאלי אל הסבא קדישא הרה"ק רבי אריה לייב זע"א, והתאונן על מצבו כי ברע הוא, והתייעץ עמו מה לעשות ואך להתכונן ולקדם פני הרעה.

ענה לו הסבא קדישא: "אל תירא ואל תחת. אבל, ראה נא והשתדל שיקבעו את יום המשפט לחג הפורים. ועוד בזאת, אל תשכור לך שום סניגור שכן אני אעמיד לך מליץ טוב".

"ובמה הם דמי טרחתי של עורך דין זה?" – שאל מעגדל.

ענה לו הסבא קדישא: "כיון שנודמנה לי מצוה גדולה של הכנסת כלה יתומה לחופה, וסך ההוצאות עולות לסכום שלוש מאות רובל כסף. הרי שאם תתן לי את הסכום הזה, אשלח לך את המליץ על חשבונך".

שאלה אותו הרבנית: "ומעות של פורים היכן הן?" ענה לה הרב: "ואביונים של פורים, היכן הם? וכי להם לא מגיע...?" (רבני בריסק לדורותיהם)

☆ ☆ ☆

מבלי לבדוק בעיניו...

בחג הפורים היה הצדיק המלובן רבי ישראל אביחצירא זע"א, הבכא סאלי מקדיש את זמנו היקר למען עניי העיר. העניים היו ממלאים את ביתו של הצדיק, והוא היה מחלק להם מעות, אפילו מבלי להביט אל פני איש. הכל היו מקבלים ממנו מתנות לאביונים.

והלך לפניך עדיקך

ידידים בלב ובנפש היו שני החברים, אשר שניהם נקראו בשם מעגדל. כמעט ולא נפרדו האחד מזולתו, וכי בכל מקום בו פגשו את האחד פגשו את חברו, עד שהיו ממש כנוף אחד. וכל כך היו חברים וידידים, עד שנתכנו בפי בני עירם ברומניה בשם "מעגדל'אך" – שם אחד לשניהם.

לימים, הסעירה את העיר מריבה גדולה שפרצה ביניהם. איש לא ידע את השתלשלות הדברים ואת הסיבה המדויקת, אבל מטבע הדברים נמצאו יושבי קרנות והולכי רכיל שדשו באותה מריבה לאורך ולעומק והדבר היה לשיחת היום.

בדרכה של תגרה שהולכת ומתחזקת, החריף הקרע ביניהם עד שהיו לאויבים, וממש לא סבלו זה את זה ולא יכלו עוד לשבת יחדיו. ולא נתקררה דעתו של אחד מהם, עד שנמל עמו את בני ביתו ואת כל נכסיו, ועקר מן העיר אל העיר קיישוב אשר ברוסיה המדינה.

מעגדל זה שנשאר לגור ברומניה לא מצא מנוח לנפשו. תאוות הנקם בערה בו עד לאחת. בכל עת ושעה חשב מחשבות זדון הכיצד יוכל לראות את שונאו אזור בנחישתיים מוטל במעמקי בור הכלא.

וממחשבה למעשה. ניגש אל שלטונות ארצו והלשין על חברו לשעבר, שבהיותו גר בעירם מצא ארגז מלא מטבעות זהב שנאבד מאוצר הממלכה,

רגע בו פתח את פיו פרץ כל הקהל בצחוק, ובקושי גדול נתנו לו לסיים את דבריו.

לאחר מכן נעמד 'המלשין' ומסר את עדותו. אך לאחריו נעמדו שני אנשים שהעידו על הנתבע שהוא נקי כפים וישר דרך, והעידו כיצד ראו במו עיניהם שאותו מלשין בא אל הנתבע וביקש ממנו סכום כסף עתק, וכיון שלא רצה לתת לו איים עליו שיטול ממנו נקמתו. הרי שהלשנה שקרית ונבזית זו אינה אלא נקמה אכזרית.

משתמח השמעת העדויות פתח ה'סניגור' ה"ה הסבא קדישא זיע"א בדבריו. בלשון צחה ושפה רהוטה הרצה לפני השופטים את חפותו של הנתבע, בהבהירו שאין להביא כל ראיה שהיא מעדותו של שונאו שמבקש להפילו בפח יוקשים, ואי לכך אין שום עילה בתביעתה של ממשלת רומניה...

וביון שסיים הסניגור את דבריו, מובן הדבר כי ה'שופטים' חרצו מיד את דינו לטובה בפסקם שהוא חף מפשע, ואת כל המשמינים עליו רחפו החוצה...

עם גמר 'משחק המשפט' נפנה הסבא קדישא להסב לסעודת היום ברוב שמחה וששון. ואכן לאחר כמה ימים הגיעה הידיעה המשמחת שמענדל יצא זכאי במשפטו.

לאחר זמן מה הגיע מענדל בעצמו לשפאלי אל הסבא קדישא. כשנכנס אל בית המדרש לשמוח עם החסידים סיפר להם את התנהלות המשפט ומהלכו. כמו כן סיפר על המליץ הטוב ששלח לו הרבי שנשא נאום שהפליא את כל השומעים, וחזר לפנייהם על דבריו לתדהמת החסידים שנוכחו שם בפורים. שכן אותו נאום היה תואם מילה במילה לדבריו של הסבא קדישא בעת המשחק.

כאשר נכנס אל הסבא ונתן לו שלום, האיר לו הסבא פנים ושאלו: "נו, וכי איך הוטב בעיניך המליץ ששלחתי לך? אז גילה לו סודם של דברים: "דע לך, שזה הסניגור היה המלאך שנברא מזכות הצדקה שנתת לי להשיא את הכלה היתומה. מי יתן ותזכה אף בעולם הבא לראות מליץ זה שהולך לפניך להורות צדקך. (נפלאות הסבא קדישא)

☆ ☆ ☆

משנענה מענדל לדבריו של הסבא קדישא וישקול לידיו את הסכום במלואו, הורה לו הסבא קדישא להכין כתב רישיון לעורך הדין הנדרש כפי נימוסי הערכאות, ואף נתן לו סימן שאותו עורך דין יהיה לבוש בכובע לבן ויחבוש על ידיו כפפות אדומות.

ביון שהגיע מענדל חזרה אל ביתו, פתח במסע השתדלויות תוך חלוקת דמי שוחד על ימין ועל שמאל, עד שהצליח לדחות את היום המיועד למשפט ולקבעו ביום הפורים.

בפרוס ימי הפורים רבתה השמחה והצהלה בחצר שפאלי, שכן כידוע, כאשר נזקק הסבא קדישא לפעול ישועות לישראל בדברים הנוגעים לשלטון המדינה, היה פועל את הדבר על ידי המשחק שהיה נערך ביום הפורים.

בוחר היה מקרב אנשי שלומו בני בינה ובעלי מדע, וממנה אותם למלך ולשרים או לשופטים ושוטרים הכל כפי הענין, וכמובן שהם היו גומרים את הדין וחורצים את המשפט לטובתם של בני ישראל.

פלאי פלאות נעשו לישראל במהלכם של משחקי קודש אלו שאין לנו השגה בהם. עד שלפעמים היה אף הסבא קדישא בכבודו ובעצמו גם הוא בין המתחפשים, ופומיה ממלל רברבן דברי מליצה ישרה לטובת אחינו בני ישראל.

באותה שנה האמורה, ציוה הסבא קדישא שהמשחק יהיה בענין משפטו של מענדל מיודענו. בשל כך העמידו בחצר הקודש בימה כדוגמת הערכאות של הגוים, כשגם ממנים שופטים ושוטרים ואף אנשים נוספים, ככל אשר הוצרכו ל"משפט". בנוסף לכך, השחירו את פניו של אחד האנשים, אותו העמידו בתור תובע ממעם ממשלת רומניה, כשכל הנוכחים מלגלים עליו ובוים לו.

אף הסבא קדישא עצמו השתתף במשחק זה, כיסה את השטריימל שלו במטפת משי לבנה וחבש על ידיו כפפות אדומות, ונעמד להיות מליצו של הנתבע.

עם כניסתו של הסבא קדישא החל מהלך המשפט על פי ציווי. 'השופט' קרא את כתב האשמה החמור כשהוא מזמין את התובע מטעם ממשלת רומניה לשאת את דבריו. ואולם, באותו